

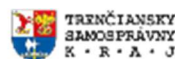

populair

SPRÁVA Z PODUJATIA

ZA PRÍKLADMI DOBREJ PRAXE V OBLASTI VYKUROVANIA A UDRŽATEĽNEJ MOBILITY

Projekt LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010)
podporila Európska únia v rámci programu LIFE

Názov podujatia: Za príkladmi dobrej praxe v oblasti vykurovania a udržateľnej mobility

Dátum a miesto konania: 09. 10. 2023 – 12. 10. 2023 Česká Republika

Cieľ podujatia:

Medzi hlavné zdroje znečisťovania ovzdušia prachovými časticami sa radia lokálne kúreniská a doprava, až potom nasleduje priemysel a energetika. Cieľom organizátorov študijnej cesty bolo predstaviť jej účastníkom, ako je možné realizovať opatrenia v prospech udržateľnej mobility a energetiky s dôrazom na vykurovanie domácností. Príklady dobrej praxe boli prezentované v susednej Českej republike.

Program:

1. deň (9. október 2023)

09.00 hod. odchod Banská Bystrica (nástup účastníkov) – smer Trenčín

11.00 hod. príchod Trenčín (nástup účastníkov) – smer Žilina

12.00 hod. príchod Žilina (nástup účastníkov)

12.30 – 13.30 hod. spoločný obed Žilina

13.30 – 15.00 hod. trasa Žilina – Ostrava, po trase zastávka a **návšteva mesta Trojanovice**

Informačné centrum, projekt Cérka – revitalizácia dolu Frenštát

<https://www.trojanovice.cz/projekt-cerka/>

17.30 – 18.30 hod. ubytovanie Ostrava

18.30 – 19.30 hod. spoločná večera

19.30 hod. **diskusia na tému komunitná energetika**

2. deň (10. október 2023)

07.30 – 08.30 hod. spoločné raňajky v mieste ubytovania

09.00 – 11.00 hod. **exkurzia vo Výzkumnom energetickom centre (CEET VŠB – TUO)**

ukážky z edukatívnej show Smokeman zasahuje

11.30 – 12.30 hod. **exkurzia v Českom hydrometeorologickom ústave Ostrava**

prezentácia a ukážka merania kvality ovzdušia

13.00 – 15.00 hod. spoločný obed

15.30 – 17.30 hod. **návšteva Městského ateliéru prostrového plánování a architektury Ostrava (MAPPA)**

prezentácia tém: 1. dáta a doprava, 2. cyklodoprava

17.30 – 18.30 hod. **prehliadka Malej Kodane spoločne so zástupcami MAPPA**

predstavenie projektu a ďalšieho rozvojového zámeru

19.00 hod. spoločná večera

19.30 hod. **premietanie filmu „Mesto príjemné pre život“**

3. deň (11. október 2023)

07.00 – 07.30 hod. spoločné raňajky v mieste ubytovania

07.30 – 08.30 hod. **presun účastníkov do Olomouca**

08.30 – 10.00 hod. **presun účastníkov z Olomouca do Uničova, ich rozdelenie do 2 skupín:**

1. 20 osôb – cyklisti – presun na bicykloch

2. 20 osôb – necyklisti – presun vlakom

10.30 – 11.30 hod. **Uničov, Městský úřad**

stretnutie so zástupcami samosprávy, riešenie udržateľnej mobility v meste, cyklodoprava

12.00 – 13.00 hod. spoločný obed v Uničove

13.00 – 14.00 hod. **presun účastníkov z Uničova do Šternberku**

1. skupina – cyklisti na bicykloch, 2. skupina – necyklisti vlakom

14.15 – 15.15 hod. **Šternberk, Radnica**

stretnutie so zástupcami samosprávy a mikroregiónu Šternberk

15.15 – 16.45 hod. **presun účastníkov zo Šternberku do Olomouca**

1. skupina – cyklisti na bicykloch, 2. skupina – necyklisti vlakom

17.30 – 19.00 hod. ubytovanie Olomouc

19.00 hod. spoločná večera

4. deň (12. október 2023)

07.30 – 08.30 hod. spoločné raňajky v mieste ubytovania

09.00 – 10.30 hod. **stretnutie so zástupcami samosprávy mesta Olomouc**

dobré príklady riešení v prospech zlepšovania kvality ovzdušia: participácia pri riešení udržateľnej mobility, pozitívne príklady vykurovania domácností

10.30 – 12.30 hod. presun Olomouc – Trenčín

12.30 – 14.00 hod. Trenčín – spoločný obed

14.00 – 17.00 hod. presun Trenčín – Žilina – Banská Bystrica

Počet účastníkov: 34 (v zmysle podpísanej prezenčnej listiny)

Priebeh študijnej cesty

9.10.2023

Prvý deň študijnej cesty bola na programe zastávka v obci Trojanovice a debata o komunitnej energetike s p. Jiřím Novotným a Martinem Krupou.

Trojanovice sú obcou, ktorá má množstvo skúseností s úspešnou realizáciou environmentálne aj ekonomicky udržateľných projektov. Darí sa im kultivovať verejný priestor prostredníctvom kvalitnej architektúry, citlivo dimenzovanej pre vidiecke prostredie. Aktuálne stoja pred historicky najväčšou výzvou – revitalizáciou 25 hektárového územia bývalej bane Fredštát a príľahlých objektov – vodnej nádrže Lubina, bývalej haldy Píšova dolina. O zámeroch obce v oblasti udržateľnej energetiky nám rozprával starosta obce – Jiří Novotný.

Projekt CÉRKA má za cieľ premenu verejnosti neprístupnej zóny na otvorené, živé miesto, ktoré sa stane dobrou adresou pre prácu, bývanie aj voľný čas. Jedinečná lokalita v blízkosti CHKO Beskydy predurčuje charakter miesta, kde by významnú úlohu mala mať príroda a ochrana životného prostredia. Inovatívny v tomto prípade je prístup „Smart Village“. Ide nielen o princíp aplikácie moderných technológií udržateľnej architektúry, udržateľnej mobility (vrátane plánovaného priestoru pre autonómne vozidlá) aj komunitnej energetiky. Súčasťou projektu by malo byť vytvorenie živého laboratória – „living labu“ inovatívnych technológií a prístupov, ktoré môžu byť inšpiráciou pre rozvoj ďalších obcí s podobným vidieckym charakterom. Cieľom projektu, ktorý by mal byť financovaný z prostriedkov fondu spravodlivej transformácie, by malo byť doplnenie chýbajúcich služieb pre miestnu komunitu, miestne malé a stredné firmy, návštevníkov CHKO. Nebude chýbať dobudovanie prepojenej siete cyklotrás a podpora udržateľného turizmu v tomto regióne.

V Opave sa nachádza sídlo spoločnosti ECM System Solutions, ktorá sa stala priekopníkom v oblasti energetickej transformácie a špecializuje sa na vývoj systémov pre meranie, správu a monitorovanie zdrojov energie. Jej zakladateľom je Martin Krupa, bývalý starosta obce Mikolajice, ktorý účastníkom pracovnej cesty prezentoval príklady svojej práce v oblasti komunitnej energetiky.

Počas funkcie starostu malej obce na severe Moravy bolo jednou z jeho priorít hľadanie energetických úspor a v spolupráci s partnermi vybudoval priekopnícky systém mikrosiete a energetického manažmentu. Prepojením troch obecných budov, ktoré na svoju prevádzku využívajú energiu zo solárnych panelov, batériové úložisko a kogeneračnú jednotku, vytvorili prvý príklad „energetického spoločenstva“. Za kľúčové považuje úsporné opatrenia a znižovanie energetickej náročnosti všade, kde je to možné. Ďalšou dôležitou vecou, na ktorú upozornil, je komplementárnosť zdrojov energie. Samosprávy by sa nemali spoliehať iba na solárne panely. Zaujímavá môže byť aj veterná energia, ktorá by však nemala byť iba v rukách veľkých spoločností. Nemalú úlohu v efektívnom energetickom manažmente má tiež uskladňovanie energie.

Spoločnosť, ktorú zastupuje, pomáha obciam, ale aj firmám zavádzať komplexné systémy čistej energie od solárnych panelov až po pokročilé batériové systémy, inštalovanie nabíjačiek elektromobilov a inteligentných riešení verejného osvetlenia.

Obaja prezentujúci – starosta obce Trojanovice – Jiří Novotný rovnako Martin Krupa zo spoločnosti ECM Solutions, sú zakladajúci členovia Unie komunitní energetiky (UKEN), ktorá združuje samosprávy, aktivistov a expertov v oblasti udržateľnej energetiky a poskytuje podporu rôznym iniciatívam a projektom v oblasti budovania komunitnej a komunálnej energetiky. Obaja sa zhodujú v tom, že projekty samospráv by mali byť založené na troch princípoch udržateľného rozvoja – ekonomickom, sociálnom a environmentálnom. V prvom rade by mali generovať úspory, prinášať benefity miestnym komunitám, a tým smerovať k zlepšovaniu životného prostredia.

10.10.2023

Druhý deň študijnej cesty pokračoval v znamení získavania vedomostí v rámci udržateľnej energetiky, respektíve zásad správneho vykurovania (Technická univerzita Ostrava), kvality ovzdušia (Český hydrometeorologický ústav – ČHMÚ) a skvalitňovania verejného priestoru (Městský ateliér prostrového plánování a architektury Ostrava – MAPPA).

Vo Výskumnom energetickom centre (VEC) na Vysokej škole banskej (VŠB, Technická univerzita Ostrava) účastníkov privítali kolegovia z VŠB VEC (*pozn. partner projektu populair*), ktorí veľmi pútavo vysvetľovali rozdiely v spaľovaní pevného paliva v rôznych typoch kotlov a predstavili najnovšie technologické inovácie v tejto oblasti. V skúšobni VEC účastníci získali pohľad na pokročilý výskum nových materiálov, ktoré prispievajú k optimalizácii kotlových systémov s dôrazom na energetickú efektívnosť a minimalizáciu emisií. Najzaujímavejšie boli praktické ukážky ako správne kúriť z tzv. Smokeman show. Touto vzdelávacou show pre deti aj dospelých sprevádza Jirka Horák (tzv. Smokeman), ktorý zábavnou a interaktívnou formou prezentuje zásady správneho vykurovania v lokálnych kúreniskách. Na konkrétnych príkladoch vysvetľuje priebeh spaľovania rôznych palív, čo najviac ovplyvňuje dym, ktorý vychádza z našich komínov, aké sú základné typy konštrukcií spaľovacích zariadení, aké sú ich základné charakteristiky, ako kotel, kachle a krby správne prevádzkovať či ako sa o ne správne starať.

V dochádzkovej vzdialenosti od VŠB sa nachádza ostravská pobočka ČHMÚ, kde prebehla ďalšia exkurzia za účasti pani Blanky Krejčí. Z prednášky sa účastníci zoznámili s významom ústavu v oblasti sledovania emisií a hodnotenia kvality ovzdušia, vrátane vedeckých metód používaných na zhromažďovanie údajov. Územie Českej republiky je pre účely riadenia kvality ovzdušia rozdelené do zón (7) a aglomerácií (3), kde je umiestnených až 198 automatizovaných meracích staníc – AMS (ČHMÚ samostatne prevádzkuje 131 z nich). V regióne Ostravska je dlhodobý problém so zhoršenou kvalitou ovzdušia, pričom podľa analýzy ČHMÚ sú hlavnými zdrojmi znečisťovania ovzdušia: lokálne kúreniská, doprava, priemysel (koksárne) a prenos z Poľska. Dôležitým faktorom je odlišný spôsob kúrenia oproti iným častiam ČR, kedy sa prejavuje silná tradičná závislosť na uhlí. Okrem toho, časť tohto regiónu nie je plynofikovaná. Zaujímavé finančné schémy a investície do výmeny vykurovacích zariadení, ktoré v ČR úspešne fungujú už viac ako 10 rokov, sa prejavujú aj v klesajúcom trende emisií znečisťujúcich látok, čo potvrdzujú aj analýzy ČHMÚ. Za zmienku stojí aj ukážková spolupráca so Státním zdravotným ústavom (SZÚ – obdoba RÚVZ na Slovensku), s ktorým pracujú na praktických informáciách o účinkoch zhoršenej kvality ovzdušia na zdravie obyvateľov, vrátane konkrétnych odporúčaní čo robiť v rámci jednotlivých stupňov indexu kvality ovzdušia pre citlivé skupiny obyvateľstva. Exkurziu na ČHMÚ návštevníci ukončili praktickou ukážkou meracích prístrojov, ktoré zabezpečujú presné a spoľahlivé merania koncentrácií škodlivých látok v ovzduší.

Ateliér MAPPA, so sídlom v Ostrave, vytvára inovatívne riešenia v oblasti urbanizmu. Ich záväzok k životnému prostrediu a kreativita sa odrážajú vo všetkých ich aktivitách. Hlavným cieľom ateliéru je spojiť dizajn a ekológiu, pričom sa zameriavajú najmä na udržateľnú mobilitu. Snažia sa upokojovať dopravu v jednotlivých obytných zónach a prepájať ich s prirodzenými centrami, napríklad školami, službami. Tento prístup považujú za dôležitejší, než vytváranie „cykloadialnic“. Pracujú tiež s nástrojom „Pocitová mapa“, ktorý je podľa nich dobrým nástrojom na participáciu verejnosti. Jedným z projektov, na ktorom MAPPA dlhodobo pracuje, je časť historického mesta „malá Kodaň“, kde sa kladie prioritna na pešiu a cyklistickú dopravu a priestor pre aktivity miestnych obyvateľov (lokálny trh, komunitné kaviarne). V komunite tvorcov a nadšencov, ktorí spoločne pracujú na podpore udržateľného životného štýlu, je prístup k tvorbe udržateľnej mobility inšpiratívny a poukazuje na dôležitosť environmentálnej zodpovednosti. Svojou prácou ateliér MAPPA dokazuje, že udržateľná mobilita nie je len trend, ale nevyhnutná budúcnosť pre náš život a planétu.

Po namáhanom celodennom programe, niekoľko účastníkov študijnej cesty využilo možnosť premietania filmu „Mesto príjemné pre život“ z prostredia dánskej Kodane. Pointa filmu pravdepodobne všetkých prekvapila –

cieľom nebolo poukázať na atraktívne hlavné mesto s kvalitným verejným priestorom, príjemným zázemím a infraštruktúrou, uprednostnením chodcov a cyklistov, pred autami. Naopak, film zdôrazňuje problémy spojené s rôznymi sociálnymi skupinami a stúpajúcimi nákladmi na život v Kodani. Rýchly rast cien nehnuteľností spôsobil problém s prístupom k bývaniu, čo viedlo k vylúčeniu mnohých obyvateľov. Došlo k sociálnemu rozvrstveniu a odlivu mozgov, keď mladí a kvalifikovaní ľudia hľadajú príležitosti v iných mestách alebo krajinách, kde sú náklady na život nižšie.

Tento problém sa totiž netýka iba Kodane, ale mnohých západných európskych mestách, ktoré sa snažia zvládnuť rast a urbanizáciu. Na rozdiel od niektorých východoeurópskych miest, kde sa s úpravami verejného priestoru a dôrazom na jeho obyvateľov, miesto áut, iba začína. Film podčiarkuje potrebu riešiť tento problém prostredníctvom politik, ktoré zabezpečia dostupné bývanie pre rôzne sociálne skupiny a podporia inkluzívny rozvoj. Západné mestá síce sú inšpiráciou pre východnú Európu v rámci plánovania verejného priestoru, ale zároveň by mali brať do úvahy špecifické výzvy a kontext svojich miest.

11.10.2023

Tretí deň študijnej cesty začal presunom autobusom z Ostravy do Olomouca. V Olomouci sa účastníci študijnej cesty rozdelili na dve skupiny, obe cestujúce do blízkeho mesta Uničov. Prvá skupina sa prepravovala bicyklom a druhá skupina cestovala verejnou dopravou – miestnymi vlakmi. Takto si mohli účastníci na vlastnej koži odskúšať úroveň miestnych udržateľných foriem mobility ešte predtým ako si o ich budovaní vypočuli od predstaviteľov miestnych samospráv.

Bicyklová skupina si na vlakovej stanici v Olomouci požičala zdieľané bicykle prevádzkované spoločnosťou České dráhy. Ľudia si tu môžu výhodne požičať bicykel na pol dňa, alebo celý deň a s týmto bicyklom sa potom lacno prepraví vlakom v rámci kraja. Spreádzaním cyklokoordinátorom Olomouckého kraja (Jaroslav Martinek) a mesta Olomouc sa cyklisti vydali z vlakovej stanice cez skvele vybudovanú sieť cyklotrás skrz mesto Olomouc a napojili sa na cyklotrasu smerujúcu cez malebné mestečko Litovel do Uničova, cieľa cesty. Až na pár krátkych úsekov, kde museli ísť po hlavnej ceste, viedla celá trasa mimo ciest, popri riečkach, po lesných cestách, či popri železnici. Do Uničova síce prebicyklovali okolo 30 km, ale po rovine, v dobrej spoločnosti, no najmä, po bezpečnej cyklotrase oddelenej od automobilov, to ubehlo ako voda.

V Uničove sa stretli obe skupiny – účastníci, ktorí cestovali vlakom mali príjemnú a rýchlu cestu, vlaky na tejto trase jazdia každých 20 minút rýchlosťou až 160 km/hod. V meste Uničov účastníkov čakali zástupcovia samosprávy s prezentáciou o prístupe mesta Uničov k budovaniu cyklodopravy. Občania tohto mesta sa už oddávna dopravovali na bicykli, do niekoľko kilometrov vzdialenej továrne, kde väčšina z nich pracovala. Cyklodoprava má teda v meste dlhodobú tradíciu. Samospráva intenzívne podporuje a buduje podmienky cyklodopravy nielen v meste. Prioritou mesta bolo najskôr budovanie základnej kostry cyklotrás, ktoré prepájajú Uničov s okolitými mestami a obcami. Po vybudovaní základnej kostry začali s prepájaním jednotlivých trás.

Následne sa účastníci presunuli do mesta Šternberk, časť vlakom, časť na bicykloch. Tu sa na radnici stretli so zástupcami samosprávy a mikroregiónu Šternberk a boli im odprezentované aktivity v oblasti cyklodopravy s informáciami o stave riešenia aktuálnych projektov v uvedenej oblasti a plánoch do budúcnosti. Zaujímavá bola aj finančná analýza výstavby jednotlivých úsekov cyklotrás a spôsoby ich financovanie. Zo Šternberku nasledoval presun na bicykloch a vlakom do Olomouca. Cyklistický team v priebehu dňa absolvoval na bicykloch približne 70 km, všetko po perfektne vybudovaných cyklotrasách. Úspechy v rozvoji cyklodopravy a budovaní cyklotrás z Uničova aj v Šternberku sú dlhodobým procesom, ktorý si vyžaduje dôkladné plánovanie. Tieto mestá a celý moravský región na tom intenzívne pracuje už 20 rokov.

12.10.2023

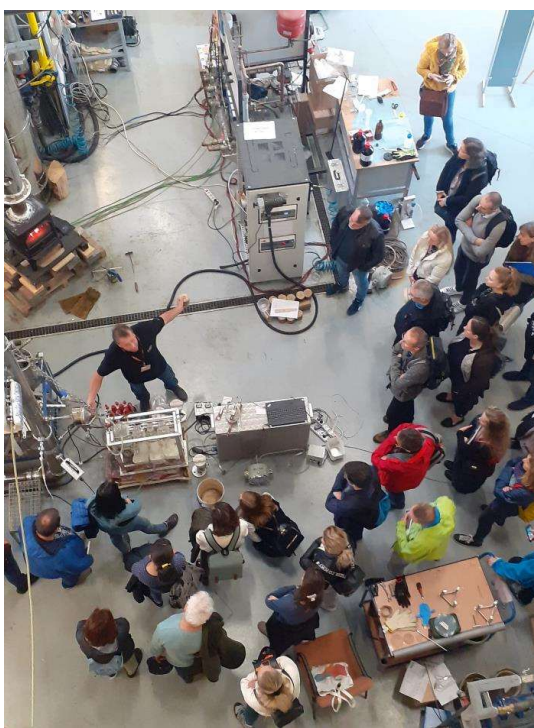
V Olomouci sa účastníci v rámci posledného dňa študijnej cesty stretli so zástupcami samosprávy mesta. Boli im odprezentované dobré príklady riešení v prospech zlepšovania kvality ovzdušia zamerané predovšetkým na parkovaciu politiku mesta, aktivity a úlohy v oblasti cyklodopravy a budovania cyklotrás v regióne i plány a úlohy do budúcnosti. Zámermi mesta v oblasti dopravy do roku 2030 sú predovšetkým: zníženie negatívnych

vplyvov dopravy na obyvateľov a životné prostredie a jej postupné vylúčenie z centrálnych častí mesta, zlepšenie dostupnosti a atraktivity verejnej, cyklistickej a pešej dopravy pre všetky skupiny obyvateľov, zaistenie ekonomickej a energetickej udržateľnosti dopravy, ale tiež i zmena delby práce v prospech udržateľných spôsobov dopravy a zvýšenie dopravnej a sociálnej bezpečnosti s cieľom prispieť ku vyššej kvalite životného prostredia a života v meste. Účastníci sa so svojimi otázkami aktívne zapájali do diskusie a získali podnetné informácie od zástupcov mesta. Po ukončení stretnutia nasledoval presun účastníkov na Slovensko a ukončenie študijnej cesty.

Fotodokumentácia:

Trojanovice

VŠB, VEC

VŠB, Smokeman

ČHMÚ

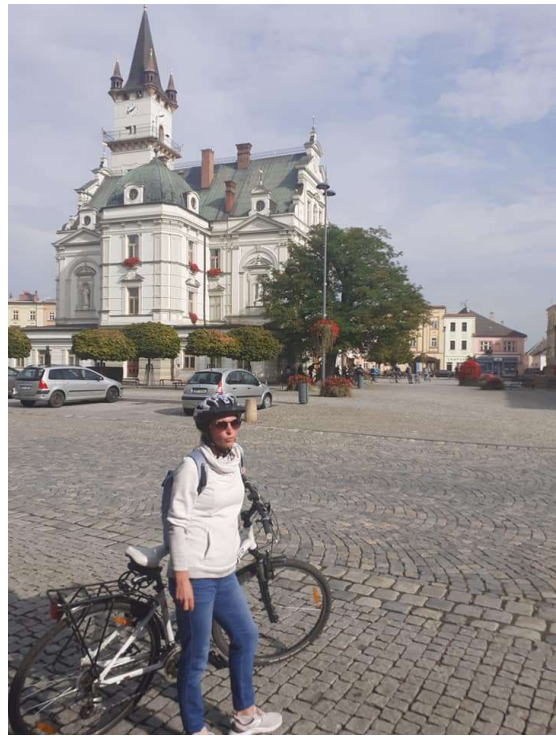
MAPPA Ostrava

premietanie filmu

Preberanie bicyklov, České dráhy

Uničov

Šternberk

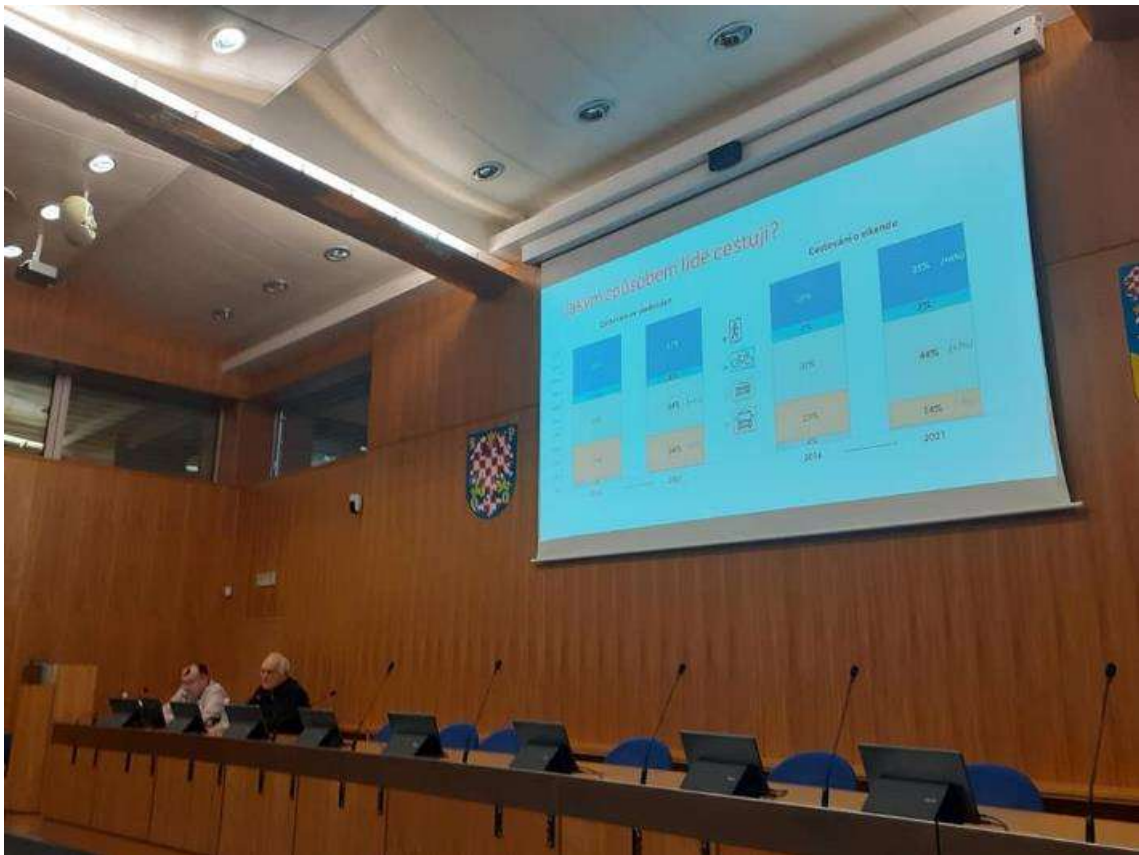

Cyklocesty

Cyklocesty

Olomouc